

Älismaa

Line lendur Oskar
man joob eestlaste
üla terviseks lahjat
amarjaveini.

:Kultuur

Estonia sai
ooperiteatrite
proovikiviga
suurepäraselt
hakkama LK 16

Estonias etendus "Tristan ja Isolde".

:Uudised

Riigiasutustes
käib säästmise
asemel kibe
osturalli LK 4

EPL Abhaasias: kuulus
eestlaste küla hääbub LK 12

SPORDILEHES: ROCK SAI
TAAS KALEVLASTEST JAGU,
TIITLIST PUUDU ÜKS VÕIT LK 2-3 *

Eesti Päevaleht

ESMASPÄEV
19. mai
2008

HIND EESTIS 16 KROONI • VÄLISMAAL 2 EUR
TELEFON 680 4400 • NR 116

www.epl.ee

Monoliitne, monotoonne, morbiidne

75 aasta järel Estonia teatris lavale jõudnud Richard Wagneri ooper «Tristan ja Isolde» on kunstiline õnnestumine

OOPERI ESITENDUS

Richard Wagner

«Tristan ja Isolde»

Muusikaline juht ja dirigent Arvo Volmer, lavastaja Neeme Kuningas, kunstnik Ervin Õunapuu

Esietendus Estonia teatris 17. mail

ALVAR LOOG
esteeet

Arvo Volmeri juhtimise all on Estonia ooper oma majanduslike võimaluste ja füüsiliste võimete piire kombates võtnud teha üha ambitsioonikamaid projekte.

Otsekui eelmänguks tulid kõigepealt tennisehalli «Aida» ja «Othello», aasta tagasi jõudis järg tõeliste monumentide püstitamiseni: Volmeri eestvõttel toodi Estonia lavale viimaks Erkki-Sven Tüüri «Wallenberg». Nüüd esietendus Richard Wagneri «Tristan ja Isolde», mille lavastamist pidas Estonia viimati jõukohaseks 1933. aastal.

Koos vaheaegadega enam kui viis tundi kestev «Tristan ja Isolde» kujutab dramaturgilises plaanis tundeseisundi(te) triumfi välise tegevuse üle. Kompositsiooniliselt tõi Wagner ooperi senini paljuski ühismöödutatutest üksiknumbritest osad ohvriks kunstilisele kogutervikule. Kõigele lisaks said sõna ja muusika siin üheks, nagu ei kunagi varem ooperi kui kunstivormi ajaloos.

«Tristani ja Isolde» muusikas annavad tooni pikad ja pealtnäha lõputud modulatsioonid, mille sisemist loogikat peegeldavad tekstitasandil peamiselt retsitatiivsed monoloogid.

Unenäoline abstraksionism

See on häälte ja orkestri ühtne ja ühtlane voogamine, kindlalt monoliitne ja lummutavalt monotoonne. Kuna siin pole eriti suuri koore ega ansambleid, valitseb nii dramaturgias kui seeläbi paratamatult ka lavastuses pikk lähiplaan, mis sobib vormivõttena ideaalselt Wagneri püüeldud ülisma psühholoogismiga.

Tristani ja Isolde lugu räägib armastusest. Ent armastajate ja igavese armastuse vahel seisab enamasti elu, mida on

võimalik ületada vaid surma teel. Wagner viis selle romantikute ideaali teatud mõttes enastühistava lõpuni: surm pole siin enam mitte (õnnetu) armastuse tagajärg, vaid tõelise (ning seega igavese) armastuse eeltingimus.

Olgugi et Wagner taotles oma ooperireformis sõna ja muusika liitu tantsu ja kujutava kunstiga, on «Tristan ja Isolde» sedasorti muusikaline drama, mis näiteks kontsertettekandes suurt midagi ei kaota. Või kohati ehk koguni võidab. Sest väline tegevus siin peaaegu et puudub ja tegelaste sise maailm on muusikas tervenisti olemas.

Ka laupäevase esietenduse suurima aplausi pälvisid Arvo Volmer ja tema dirigeerimisel musitseerinud Estonia orkester. Väljendusrikas ja nüansirohke esitus suutis Wagneri publikule maha müüa juba avamängu ajal.

Lavastaja Neeme Kuningas ei ole Tristani ja Isolde loo puhul huvitanud õieti ei müütiline ega metafüüsiline tasand, mis nii välise esteetika kui lavastusliku semiootika seisukohast midugi lihtsaid ja lollikandlaid valikuid võimaldaksid kasutada.

Seega võime ka terviku puhul rääkida kunstilisest õnnestumisest, mis rikastab nii Estonia hetkerepertuaari kui kogu meie teatrilugu.

Kuninga režii koos Ervin Õunapuu kujundusega hoidus liigsest provokatiivsusest, butafoorsusest ja plakatlikkusest ega töötnud oma unenäolise abstraksionismiga muusikale kuskil vastu.

(Leian, et Richard Wagneri ooperitest on «Parsifali» kõrval ülelavastamise suhtes kõige allergilisem just seesama «Tristan ja Isolde».)

Seega oli teatrikunstnikuna monumentaalset minimalismi viljelev Ervin Õunapuu väga hea valik. Tema lavakujunduslike tegemiste efektsus ja efektiivsus on alati seisnenud eelkõige tegematajätmistes. «Tristani ja Isolde» puhul tundub miinismärgiline esteetika (tühi horisont ja peaaegu tühi lava) eriti sobivana.

Igavene armastus igaveses öös: Irmgard Vilsmaier ja Heikki Siukola
Foto: Toomas Huik

Monoliitne, monotoonne, morbiidne

Estonia teatris lavale jõudnud Richard Wagneri ooper «Tristan ja Isolde» on kunstiline õnnestumine

ESITENDUS

Dirigent Arvo
Põlme Kuningas,
apuu

teatris 17. mail

eri juhtimise
Estonia ooper
anduslike või-
liste võimete
võtnud teha
ikamaid pro-

hanguks tulid
sehalli «Aida»
tagasi jõudis
umentide püs-
neri eestvõttel
lavale viimaks
«Wallenberg».

Richard Wag-
olde», mille la-
Estonia viima-
1933. aastal.

gadega enam
stev «Tristan ja
dramaturgilises
desisundi(te)
tegevuse üle.

liselt töi
enini pal-
dututest
t osad
ele kogu-
le lisaks
usika siin
unagi va-
unstivor-

Isolde»
ad tooni pikad
utud modulat-
semist loogikat
stitasandil pea-
rsed monoloo-

Abstraksionism

orkestri ühtne
amine, kindlalt
ummavalt mo-
a siin pole eriti
a ansambleid,
maturgias kui
atult ka lavas-
laan, mis sobib
ideaalselt Wag-
ilima psühho-

solde lugu rää-
Ent armastaja-
mastuse vahel
ä elu, mida on

võimalik ületada vaid surma teel. Wagner viis selle romantikute ideaali teatud mõttes enastühhistava lõpuni: surm pole siin enam mitte (õnnetu) armastuse tagajärg, vaid tõelise (ning seega igavesse) armastuse eeltingimus.

Olgugi et Wagner taotles oma ooperireformis sõna ja muusika liitu tantsu ja kujutava kunstiga, on «Tristan ja Isolde» sedasorti muusikaline draama, mis näiteks kontsertettekandes suurt midagi ei kaota. Või kohati ehk koguni võib. Sest väline tegevus siin peaaegu et puudub ja tegelaste sise-maailm on muusikas tervenisti olemas.

Ka laupäevase esietenduse suurima aplausi pälvisid Arvo Volmer ja tema dirigeerimisel musitseerinud Estonia orkester. Väljendusrikas ja nüansirohke esitus suutis Wagneri publikule maha müüa juba avamängu ajal.

Lavastaja Neeme Kuningat ei ole Tristani ja Isolde loo puhul huvitanud õieti ei müütiline ega metafüüsiline tasand, mis nii välise esteetika kui lavastusliku semiootika seisukohast muidu lihtsaid ja lollikindlaid valikuid võimaldaksid kasutada.

Seega võime ka terviku puhul rääkida kunstilisest õnnestumisest, mis rikastab nii Estonia hetkerepertuaari kui kogu meie teatrilugu.

Kuninga režii koos Ervin Õunapuu kujundusega hoidus liigsest provokatiivsusest, butafoorsusest ja plakatlikkusest ega töötanud oma unenäolise abstraksionismiga muusikale kuskil vastu.

(Leian, et Richard Wagneri ooperitest on «Parsifali» kõrval ülevastamise suhtes kõige allergilisem just seesama «Tristan ja Isolde».)

Seega oli teatrikunstnikuna monumentaalset minimalismi viljelev Ervin Õunapuu väga hea valik. Tema lavakujunduslike tegemiste efektsus ja efektiivsus on alati seisnenud eelkõige tegematajätmistes. «Tristani ja Isolde» puhul tundub miinusmärgiline esteetika (tühi horisont ja peaaegu tühi lava) eriti sobivana.

Igavene armastus igaveses öös: Irmgard Vilsmaier ja Heikki Siukola.
Foto: Toomas Huik

Lavastajapositsioon oli pigem külm kui empaatiline. Jäi mulje, et armastust käsitati kui kapriisi ja patoloogiat.

Neeme Kuningas pakkus tuntu loole tagasihoidlikul moel uut kronotoobilist tõukepunkti: avamängu ajal töid leinajad lavale surivoodid, kus lebanud patsiendid (või koguni laibad ise?) osutusid Tristaniks ja Isoldeks.

Surm oli seega teatav etteantus. Ent mitte bioloogiline paratamatus, vaid ideaal ja eesmärk, ameerika jalgpallurile otseselt otsajoon, kust tuleb koos palliga (või siinkohal vastavalt: eluga) vaid üle joosta.

Kohalike solistide triumf

Solistidest lummas kõige enam rikkalikku Wagneri-pagasiga, ent alles esimest korda Isolde osas laulnud Irmgard Vilsmaier Saksamaalt. Tema esitus oli värske, võimas ja tormakalt romantiline. Olgu öeldud, et sügisel astub samas rollis üles meie oma Héli Veskus.

Tenor peab kõlama nooruslikult; see on kvaliteet, mida muusikaline dramaturgia sellelt hääleliigilt alati eelkõige eeldab. Ent soomlane Heikki Siukola, kes on osalenud koguni 21 «Tristani ja Isolde» lavastuses üle maailma, kõlas Estonia esietendusel vaikselt ja väsinult.

Samas sobis Siukola resigneerunult romantiline ja oma vanaonust aastakümneid varem Tristan (alates teisest vaatuses) ideaalselt, ehkki ilmselt täiesti tahtmatult teose üldise idee ning lavastuskontseptsiooniga.

Positiivse üllatuse pakkusid kõrvalosades üles astunud eesti solistid: Helen Lokuta (Brangäne), Priit Volmer (Marke) ja Rauno Elp (Kurwenal). Siinkirjutajat vaimustas eriti Wagneri bass-baritoni kohta suhteliselt noore Priit Volmeri kuningas Marke lüüriline ja sissepoole suunatud dramatism.

Arvasin enne etendust, et Estonia «Tristani ja Isolde» kordamineku kaalukeeleks saavad just spetsiifilise Wagneri-koolituse ja kogemusteta kohalikud lauljad. Aga nad mitte ainult ei vedanud välja, vaid kinkisid jääva elamuse.

Seega võime ka terviku puhul rääkida kunstilisest õnnestumisest, mis rikastab nii Estonia hetkerepertuaari kui kogu meie teatrilugu.